

TARTU LINNAVOLIKOGU

INFORMATSIOON

Tartu

08.03.2022 nr LVK-I-0013

Informatsioon linnavolikogu rahanduskomisjonile ettepanekute kohta riigieelarve 2023 ja riigi eelarvestrateegia 2023-2026 läbirääkimisteks rahanduse valdkonnas

1. Tulumaksust KOV üksustele laekuva osakaalu taastamine vähemalt majanduskriisi eelsele tasemele (lisaks varasemale määra tõstmisele maamaksuvabastuste kompenseerimiseks 0,2 protsendipunkti võrra ja lisandunud ülesannete täitmiseks). KOV üksustele laekuv füüsilise isiku tulumaksu osakaal võiks seega olla **12,18%**.

Kasu: suureneb KOVide finantsvõimekus, jätkusuutlikkus, pakutavate hüvede kvaliteet, võime täita KOV üksustele seadusega pandud kohustusi. KOV üksused saavad edukamalt rahastada oma tegevusi tulude arvel, mille tulemusel jääb nende laenukoormus väiksemaks. Fiskaalne detsentraliseerimine on kooskõlas subsidiaarsuspõhimõttega, suurendab avaliku sektori kulutuste ja objektiivsete vajaduste vastavust ning tugevdab demokraatiat.

Selgitus: 2009. a vähendati KOV üksustele laekuvat osa füüsiliste isikute tulumaksust 0,53 protsendipunkti võrra 11,93%-lt 11,4%-le. 2012. a tõsteti seda 0,17 protsendipunkti võrra ja 2014. a veel 0,03 protsendipunkti võrra kompenseerimaks maamaksuvabastuse negatiivset mõju KOV üksustele. Alles 2018. a toimus esimene kärbitud tulumaksuosa taastamine 0,23 protsendipunkti ulatuses, millele 2019. a lisandus 0,04 protsendipunkti. 2018. a tõsteti KOV üksustele laekuvat määra ka 0,03 protsendipunkti seoses ujumise algõpetuse ja tugiteenuste rahastamisega ning 2019. a 0,03 protsendipunkti seoses jäätmehoolduse ja sotsiaalteenuste korraldamise toetuse tõstmisega tulubaasi. 2020. a tõsteti KOV osa 11,96%-le, mille järel sai taastatud 0,3 protsendipunkti ning taastada jääb veel 0,22 protsendipunkti. 0,01 protsendipunkti väärtus Tartul on 85 tuhat eurot, mis tähendab täiendavat tulu ca 2 miljonit eurot.

2. Jaotada osa (15%) füüsilise isiku tulumaksust töökoha alusel.

Kasu: eelkõige vähenevad valglinnastumisega kaasnevad probleemid. Omavalitsus saab vajalikud mahus teenuseid osutada siis, kui on tagatud maksude laekumine elanikelt. Kui tegelikult elab omavalitsuse territooriumil inimesi rohkem, kui makse maksab, võib teenuste kvaliteet kannatada. Tulemus oleks ka õiglasem, sest kuna omavalitsused, kuhu käiakse tööle naaberomavalitsustest, pakuvad töökohti ka naaberlinnade ja –valdade elanikele, peaksid nad saama ka vähemalt osa vastavate isikute tulumaksust.

Selgitus: kui inimene on sisse kirjutatud ühte kohalikku omavalitsusse, kuid töötab füüsiliselt teises, kasutab ta reaalset selle teise omavalitsuse infrastruktuuri ja sissekirjutusega mitte seotud teenuseid. Seega peaks tema maksutulu minema osalt kasutatava infrastruktuuri ülalpidamiseks. Selliseid inimesi on rohkelt just valglinnastumise käes vaevlevates kohalikes omavalitsustes. Eestis on 14 omavalitsuses töökohti rohkem kui töötavaid elanikke, kusjuures viies Eesti omavalitsuses on töökohti vähemalt 30% rohkem kui töötajaid. Tallinn ja Tartu on põhilised töökeskused, kuhu liigutakse tegelikult tööle igast omavalitsusest. Omavalitsuste lõikes asub Eesti töökohtadest Tallinnas 42%, Tartus 9%, Pärnus 4%, Rae vallas 3% ning Narvas 2,5%. Tartus on tööealisi elanikke 2020. aasta andmetel 45 258 töökohti 65 701. 10 527 tartlast töötab väljaspool linna, Tartusse käib tööl 30 970 inimest teistest omavalitsustest. Täiendavaks võimaluseks võiks olla üksikisiku tulumaksu jaotamine kaheks osaks, kus suurem osa laekuks isiku elukoha järgsele

omavalitsusele ning väiksem osa tema töökoha järgsele omavalitsusele. Rahandusministeeriumi poolt tehtud esialgsete arvutuste järgi, mis arvestavad tööl käiva inimese poolt avaliku taristu kasutamist ning muude hüvede tarbimist, võiks jaotuse osakaal olla 85% elukoha omavalitsusele ja 15% töökoha omavalitsusele. Sellise muutuse korral suureneks omavalitsuste huvi toetada oma territooriumil ettevõtluse arengut ja töökohtade loomist. Tartu linnale tooks muudatus täiendavalt 6,6 miljonit eurot aastas.

3. Vähemalt osa (nt sama määr nagu füüsilise isiku tulumaksu puhul) juriidilise isiku poolt dividendidelt makstavast tulumaksust kohalikele omavalitsustele või eraldada 10% riigieelarvesse laekuvast juriidiliste isikute tulumaksust kohalikele omavalitsustele.

Kasu: suureneb KOVide finantsvõimekus, jätkusuutlikkus, pakutavate hüvede kvaliteet, võime täita KOV üksustele seadusega pandud kohustusi. Fiskaalne detsentraliseerimine on kooskõlas subsidiaarsuspõhimõttega, suurendab avaliku sektori kulutuste ja objektiivsete vajaduste vastavust ning tugevdab demokraatiat. KOV üksustele tekib täiendav stiimul ettevõtluse soodustamiseks.

Täiendav meede: tasandusfondi valemi korrigeerimine võtmaks arvesse ettevõtete tulumaksu osalise KOV üksustele kandmisega kaasnevat KOV üksuste ebavõrdsuse kasvu, kuna suurem enamus dividendisaajaid elab Tallinnas ja Tallinna lähivaldades. Tulumaksu (sh dividendidelt makstavat tulumaksu) reguleerib tulumaksuseadus (edaspidi TuMS), sh sätestab TuMS §5 maksu laekumise riigile või kohalikule omavalitsusele. Dividendidelt makstava tulumaksu osalise laekumise võimaldamiseks tuleb muuta TuMS §5.

2022. aasta riigieelarves on juriidiliste isikute tulumaksust laekumist kavandatud ca 489 miljonit eurot, sellest 10% on ca 50 miljonit eurot. Tartu linna osa võiks sellest olla arvestades tulumaksu laekumiste proportsiooni 7% ehk 3,5 miljonit eurot.

4. Vähemalt osa (nt sama määr kui füüsilise isiku tulumaksu puhul) juriidilise isiku poolt erisoodustuselt makstavast tulumaksust kohalikele omavalitsustele

Kasu: suureneb KOVide finantsvõimekus, jätkusuutlikkus, pakutavate hüvede kvaliteet, võime täita KOV üksustele seadusega pandud kohustusi. Fiskaalne detsentraliseerimine on kooskõlas subsidiaarsuspõhimõttega, suurendab avaliku sektori kulutuste ja objektiivsete vajaduste vastavust ning tugevdab demokraatiat. KOV üksustele tekib täiendav stiimul ettevõtluse soodustamiseks.

5. Osa pensionidelt makstavast tulumaksust KOVidele (nt sama osa, mis praegu palkadelt) kohalikele omavalitsustele.

Selgitus: eakate osakaal suureneb pidevalt. Seoses sellega lasub KOVidel ka edaspidi suurem koormus eakatele suunatud teenuste ja taristu arendamisel, mistõttu peaks ka pensionidelt makstavast tulumaksust osa laekuma vastavale KOVile, kelle elanikeregistris on pensioni saaja.

6. Osa käibemaksust (nt 2% maksustatavalt käibelt) kohalikele omavalitsustele.

Kasu: KOV üksustele tekib täiendav stiimul ettevõtluse soodustamiseks.

Selgitus: 2009. aasta majanduskriisi ajal rakendas riik täiendavat maksukoormust, et katta eelarve puudujääki. Tõsteti käibemaksu, meede pidi olema kriisi leevendamiseks ja majandusolukorra normaliseerudes pidi endine maksukoormus taastatama. Samal ajal ei ole praegu maksude hulgas ühtegi sellist, mis otseselt motiveeriks omavalitsusi investeerima ettevõtluskeskkonna loomisesse või selle parandamisse. Teatud osa käibemaksu laekumisel KOVile oleks kasu ettevõtluskeskkonna arendamisest otseselt nähtav ja tuntav.

7. Muuta elukoha registreerimisega seotud põhimõtteid selliselt, et tudengi puhul käsitletakse tema põhielukohana seda omavalitsust, kus ta ajaliselt rohkem viibib ja/või näha ette täiendavad meetmed kulude kompenseerimaks riigieelarvest neile omavalitsustele,

kus elab igapäevaselt rohkelt tudengeid, kes ei ole oma õpingute kohta (omavalitsust) rahvastikuregistris oma elukohana määratlenud.

Selgitus: Haridusandmete portaali Haridusilm andmetel omandas 2021/2022 sügisel Eestis kõrgharidust 44 611 üliõpilast, neist Tartu kõrgemates õppeasutustes 18 578. Üle kolmandiku õpib neist seega Tartus. Tartu on elukohana registreerinud vaid 2749 (14,7%). Teeme ettepaneku tasandusfondi arvutamisel võtta arvesse 19-64 aastate elanike üldarvu puhul koefitsiendiga ka üliõpilaste arv, kes ei ole Tartut oma elukohana määratlenud, st 15 829. Võiks rakendada koefitsienti 0,7 lähtudes asjaolust, et 5 päeva nädalas on tudeng Tartus ja 2 päeva koduvallas, -linnas). Selle tulemusel suureneks tasandusfondi eraldis Tartule 3,4 miljonit eurot.

Selgitus: kuigi oluline osa tudengitest elab õppetööga seoses esmaspäevast reedeni (enamasti) Tartus ja tarbib linna poolt osutatavaid avalikke teenuseid, on nende elukohana registreeritud teised omavalitsusüksused ja linn nendega seotud tuludest osa ei saa.

8. Taastada huvihariduse ja -tegevuse toetus vähemalt 2021. a tasemele (võttes täiendavalt arvesse ka aastatega toimunud elukalliduse tõusu).

Kasu: nõudlus vastava teenuse järele on olemas. Toetuse vähenemise tingimustes on kohalikel omavalitsustel kolm halba valikut: kas jätta lapsed teenusest ilma, nõuda tasu lapsevanematelt või rahastada teenuse osutamist oma eelarvest. Viimase puhul kahaneb niigi madal kohalike omavalitsuste finantssuutlikkus. 2021. aastal oli kogu kohalikele omavalitsustele jaotatav toetus 14,25 miljonit eurot, käesolevaks aastaks on kavandatud 10,25 miljonit eurot. Tartule eraldatud 2021. aastal 600 tuhat eurot, 2022. aastal 453 tuhat eurot.

9. Suurendada kohalike teede hoiuks ja tänavavalgustuse teenuse osutamiseks eraldavate vahendite mahtu 2023. aastal vähemalt omavalitsusliitude läbirääkimiste delegatsiooni 2021. a taotluse tasemeni, st 43,5 miljoni euron (võttes täiendavalt arvesse ka aastatega toimunud elukalliduse tõusu).

Selgitus: kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6%. Kriisi-eelsel 2008. aastal eraldati kohalike teede hoiuks riigi-eelarvest 40,5 miljonit eurot, mida järgnevatel aastatel vähendati oluliselt. Tartule eraldati 2008. aastal kohalike teede toetust 24 miljonit krooni ehk umbes 1,6 miljonit eurot. Viimastel aastatel ja RES 2022-2025 on toetuse summa olnud vaid 29,3 miljonit eurot. Tartu linna aasta summa on olnud pikki aastaid 1,2 miljonit eurot. Tartu linn panustab teede korrashoiuks ja renoveerimiseks 2022. aastal 16,5 miljonit eurot. Üldine hinnatõus oli ca 10% aastas. Bituumeni hinnaindeks, mida arvestatakse Transpordiameti lepingutes on siin <https://transpordiamet.ee/media/2710/download>. Kuna asfaldi maksumus on ca 50% kogu teedeehituse eelarvest, siis seda mõjutab bituumeni hind väga kõvasti. Näiteks aasta 2021 bituumen oli väga kallis, ca 30% kallim aastast 2020. Praegust poliitilist olukorda arvestades sõda Ukrainas tõstab hindasid hinnad veelgi.

10. Võimaldada Tartu linnal osaleda põhikoolivõrgu korrastamise toetusmeetmes toetuse taotlejana.

Selgitus: Rahandusministeerium korraldas 28. septembril kohalikele omavalitsustele suunatud EL2021+ infopäeva, kus ühe osana tutvustati „Põhikoolivõrgu korrastamise“ võimalusi. Tutvustatud kava kohaselt ei kvalifitseeru Tartu linn enam toetuse taotlejaks. Tartu koolides on kaasaegne mehaaniline ventilatsioonisüsteem klassiruumides täies mahus tagatud ainult 29% hoonetest. Linn kavandab järgmise dekaadi jooksul kõigi koolihoonete ulatuslikku parendamist, kuid investeringute kava pikendab ainuüksi ehitushindade kiire tõus. Linn ei suuda omavahenditest soovitud investeringuid vajalikus tempos teostada, mistõttu on

arvestatud riigi ja EL struktuurfondide toetusega koolihoonete rekonstrueerimisel. Asjaomasest meetmest on Tartu linn saanud toetust Variku Kooli ehituseks 3,2 miljonit eurot ja Raatuse Kooli ehituseks summas 4,7 miljonit eurot.

Esimees

Esitab: **linnavalitsus, 08.03.2022 istungi protokoll nr 17**

Ettekandja: **Priit Humal**